

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
доктору юридичних наук, доценту
Карині РОСТОВСЬКІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, кандидата юридичних наук, доцента,
в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін юридичного
факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Наталії Вікторівни Гришиної на дисертацію Антона Сергійовича
Остащенка «Адміністративне судочинство у справах за зверненням
суб'єктів владних повноважень», подану на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Представлене на рецензування дисертаційне дослідження А. С. Остащенка «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», має важливе значення для розвитку сучасної адміністративно-процесуальної доктрини в Україні та правозастосовної практики. Необхідність комплексного наукового дослідження способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві і проблематики його реалізації в умовах постійного реформування публічного адміністрування, організації та діяльності судової гілки влади, здійснення судочинства у нашій державі обумовлена необхідністю підвищення результативності проведення відповідних реформ, підвищення якості захисту порушених прав, а також захисту державних та муніципальних інтересів через систему адміністративного судочинства, оптимізації організації та функціонування системи адміністративних судів. Вочевидь, у сучасній адміністративно-процесуальній доктрині існує нагальна необхідність та доцільність дослідження проблематики щодо реалізації адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень.

У додаток до наведеного, розроблена дисертантом тематика дослідження видається практично важливою через соціальний запит на всебічну

доктринальну розробку проблематики реалізації адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень для захисту законних інтересів держави, територіальних громад у публічній сфері та у першу чергу через посередництво адміністративних судів. З урахуванням наведеного, обрана тематика дисертаційного дослідження Антона Сергійовича Остаценка є актуальною, відповідає вимогам сучасного періоду розвитку Української державності і є важливою для удосконалення сучасної правової доктрини та правозастосовної практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, є достатньо аргументованими та такими, що підкріплено якісним доктринальним обґрунтуванням.

Структуру дисертації побудовано з урахуванням послідовності вирішення завдань наукового пошуку. Вона є логічною і відповідає обраній тематиці дослідження. Відповідно до поставлених цілей, завдань, об'єкта і предмета дослідження, робота складається з переліку умовних позначень, зі вступу, двох розділів (що об'єднують вісім підрозділів), висновків і списку використаних джерел, а також додатків.

Так, у вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначається мета, об'єкт і предмет дослідження, його методологічна основа, наукова новизна, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, апробація результатів науково-дослідної роботи.

У першому розділі «Теоретико-правові засади адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» розкрито основні підходи до розуміння сутності та функцій адміністративного судочинства, з'ясовано юридичну природу права на судовий захист саме в адміністративному судочинстві, а також розроблено базові принципи адміністративного судочинства, що стосуються провадження у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень та дано всебічну характеристику

адміністративній правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень як позивачів в адміністративному судочинстві.

Другий розділі дисертаційного дослідження, що має назву «Процесуальні особливості розгляду адміністративних справ за зверненням суб'єктів владних повноважень», у свою чергу, розкриває такі аспекти. По-перше, порядок звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду. По-друге, доказування та розподіл процесуального обов'язку доказування у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. По-третє, рішення адміністративного суду у справах за зверненням владних суб'єктів. По-четверте, виконання рішень у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень.

Сформульовані у роботі висновки автора, авторські пропозиції і рекомендації можуть бути використані як у науковій діяльності при виконанні досліджень з суміжної проблематики у майбутньому, так і у сфері правотворчої і правозастосовної практики.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна наданого на рецензування дисертаційного дослідження полягає у тому, що дисертація є першою у сучасній адміністративно-процесуальній доктрині комплексною науковою працею, в якій надано адміністративно-правову характеристику теоретико-правових та процесуальних засад адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Актуальність теми обумовлена необхідністю удосконалення механізмів судового захисту у сфері публічно-правових відносин, забезпечення балансу між публічними та приватними інтересами, а також підвищення ефективності реалізації суб'єктами владних повноважень права на звернення до адміністративного суду. У роботі досліджено сутність адміністративного судочинства, визначено його основні функції та місце в системі захисту прав, свобод та інтересів учасників публічно-правових відносин. Проаналізовано наукові підходи до розуміння права на судовий захист в адміністративному судочинстві, розкрито особливості його реалізації суб'єктами владних повноважень. Значну увагу приділено характеристиці принципів

адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, визначенню їх змісту та значення для забезпечення законності, справедливості й ефективності судового розгляду.

У результаті виконаного наукового дослідження було сформульовано низку актуальних для сучасної юридичної науки висновків, які характеризуються належним рівнем наукової новизни.

Зокрема, особливий професійний інтерес викликають такі наукові здобутки автора: уперше сформульовано підходи щодо змістовного наповнення соціального запиту на належне функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень, який розкрито через його ключові функціональні напрями. До таких напрямів віднесено: 1) формування необхідних передумов для існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави; 2) забезпечення сталого розвитку громадянського суспільства та формування справжніх і дієздатних його структур; 3) формування засад збалансованого функціонування державного апарату через оптимальну систему розподілу владних повноважень у межах законодавчої, виконавчої та судової гілки державної влади; 4) забезпечення ефективного і законного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування; 5) формування ефективної моделі захисту прав і свобод людини та громадянина; 6) недопущення посягання на життя, здоров'я, свободу і гідність особи з боку релігійних організацій, а також спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків; 7) необхідність забезпечення законності та правопорядку; 8) недопущення чи мінімізація зловживання правами, свободами та законними інтересами; 9) дотримання інтересів національної безпеки та громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей; 10) підсилення ролі судової влади в аспекті запровадження правообмежень у сфері розвитку громадянського суспільства та правової держави шляхом усунення загрози необґрунтованого втручання та порушення прав з боку суб'єктів владних повноважень; 11) потреба всебічного гарантування ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав

та інтересів юридичних осіб, територіальної громади та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень та інших осіб; 12) необхідність у чіткій реалізації компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень.

Крім того, дослідником у перше запропоновано модель доступу суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду як позивачів, яка охоплює систему умов наділення їх відповідним процесуальним статусом: 1) наявність підтвердженої правосуб'єктності позивача як органу державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), органу місцевого самоврядування, органу військового управління, їх посадової чи службової особи, іншого суб'єкта при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій; 2) подання позову до адміністративного суду суб'єктом владних повноважень на виконання своїх повноважень та у їхніх межах, що прямо передбачено законом (чи витікає з сутності повноважень) з наявністю службового матеріально-правового інтересу, що виражається у захисті публічного інтересу (держави чи територіальної громади); 3) предметом розгляду є публічно-правовий спір у розумінні відповідних положень КАС України; 4) справи охоплюються юрисдикцією адміністративних судів та не віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України, не вирішуються в порядку кримінального судочинства, не стосуються питань накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених цим Кодексом, а також не стосуються відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання та іншої саморегулятивної організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції; 5) у таких справах позивач не повинен у позові формулювати вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду.

Також вартими уваги є положення новизни, у яких існуючи наукові положення було удосконалено та дістали подальшого розвитку. Зокрема, удосконалено підходи щодо періодизації становлення та розвитку адміністративної юстиції, у межах яких виділено: перший період (з 1992 по 1996 рік) – формування концептуальних засад становлення судової системи та

місця у цій системі адміністративної юстиції; другий період (з 1996 року по 1998 рік) – ухвалення Конституції України, як конституційного підґрунтя для побудови системи судочинства. Ухвалений Основний Закон України закріпив функцію судового контролю у формі адміністративної юстиції як невід’ємну складову судової влади поряд з іншим основним елементом – правосуддям; третій період (з 1998 року по 2002 рік) – формування засад та активне проведення судової реформи через ухвалення Концепції адміністративної реформи (обґрунтувала роль адміністративної юстиції як форми судового контролю за діяльністю органів державної виконавчої влади), а також прийняття Закону України «Про судоустрій України»; четвертий період (з 2002 року по 2017 рік) - створення Вищого адміністративного суду України, утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, а також ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України; п'ятий період (з 2017 року по теперішній час) – докорінна переробка Кодексу адміністративного судочинства України через нормативне врегулювання процесуальних механізмів, які мають забезпечити ефективний, справедливий, неупереджений та своєчасний захист прав і свобод особи в суді та забезпечити впровадження ефективного захисту прав особи, яка звертається до суду; положення щодо юридичної природи судового захисту як права пов'язаного з потребою захистити інші конституційні права і свободи та яка не може розглядатися як самодостаннє і окреме право, а натомість може розглядатися як право-гарантія. Судовий захист одночасно виконує роль права особи, гарантії реалізації конституційних прав, важливої складової механізму забезпечення прав і свобод людини, а також виступає як форма державного захисту; підходи щодо розмежування права на судовий захист із правом на позов. Вони пов'язані з тим, що право на судовий захист є елементом системи захисту прав людини, яка втілена у Конституції України та основних міжнародних правозахисних документах. Право на судовий захист, що міститься та гарантується Конституцією України, є фундаментальним конституційним правом людини, воно активується тоді, коли інші її конституційні права порушуються. У контексті системи прав людини, це право знаходить свій прояв як особиста можливість звернутися до суду. Ця

можливість реалізується через конкретні механізми, такі як подання позову та вибір відповідних, передбачених законом, способів захисту.

Що стосується положень, які дістали подальшого розвитку, то серед пунктів новизни слід виділити такі. Зокрема, наукові підходи щодо інтерпретації принципу верховенства права як системоутворюючого та гарантуючого елементу адміністративного судочинства, який визначає зміст і спрямованість роботи судів та забезпечує ефективний контроль за діяльністю органів публічної влади. Його впровадження є ключовою умовою зміцнення довіри до судової системи та розвитку України як правової держави через реалізацію чітко спрямованого обов'язку адміністративного суду застосовувати прямі положення Конституції України та враховувати практику Європейського суду з прав людини як орієнтир для тлумачення прав і свобод людини та меж юрисдикційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; положення щодо обґрунтування необхідності внесення змін до частини першої статті 2 КАС України щодо уточнення завдань адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень та викладу цього припису у такій редакції: «Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, територіальних громад та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, інститутів громадянського суспільства та інших суб'єктів»; пропозиції щодо забезпечення відповідності легальної дефініції «публічно-правовий спір» особливостям правової природи адміністративних справ, у яких позивачем є суб'єкт владних повноважень, а відповідачем – представник громадянського суспільства (чи інший суб'єкт), що полягають у внесенні змін до пункту 2 частини 1 статті 4 КАС України і викладенні абзацу другого у такій редакції: «Публічно-правовий спір – спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням чи невиконанням такою стороною зазначених функцій або у

зв'язку з наявністю програмних цілей чи дій інституту громадянського суспільства, що спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, громадського порядку, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я і моральність населення або у зв'язку з порушенням іноземцем чи особою без громадянства Конституції та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

Повнота викладу одержаних результатів. Дисертацію виконано у формі спеціально підготовленого рукопису, який являє собою цілісне завершене наукове дослідження з обґрунтованими ідеями та висновками. У рукописі дисертації чітко визначено мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет, наведено повну характеристику системи методів, які застосовувались автором у процесі виконання дослідження. Автором застосовувалася система загальнотеоретичних і спеціальних методів наукового пізнання: конкретно-історичний, формально-догматичний, порівняльно-правовий, метод класифікації, метод аналогії, логіко-юридичний і логіко-семантичний методи.

Дисертація А. С. Остаценка характеризується змістовною єдністю наведеного у рукописі емпіричного матеріалу, єдністю змісту, мети та завдань. Матеріал, викладений у розділах дисертації є логічно послідовним, інформативним, системним. Висновки дисертації повною мірою презентують наукову новизну роботи, одержані автором результати дослідження та пропозиції практичного характеру щодо удосконалення реалізації адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень.

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи належний теоретичний рівень представленого на рецензування дисертаційного дослідження А. С. Остаценка, його практичну значущість та наукову новизну, є підстави

констатувати наявність у роботі певних дискусійних та спірних положень, які потребують уточнення та додаткового обґрунтування. Зокрема:

1. підрозділ 1.2 дисертаційного дослідження присвячений дослідженню права на судовий захист в адміністративному судочинстві (стор. 29). В контексті цього питання, під час захисту, бажано почути як автор розмежовує поняття «доступ до правосуддя», «право на судовий захист» та «право на справедливий суд» у контексті адміністративного судочинства? Чи розглядає автор доступ до правосуддя як складову права на судовий захист, а право на справедливий суд — як процесуальну гарантію його реалізації?

2. Розкриваючи зміст принципів адміністративного судочинства, автор починає з найважливішого з них – принципу верховенства права (стор. 45). А тому виникає потреба додатково обґрунтувати у чому саме полягає специфіка реалізації принципу верховенства права та принципу пропорційності у справах, ініційованих суб'єктами владних повноважень, і чи потребує така категорія справ встановлення додаткових процесуальних гарантій захисту приватної особи від надмірного втручання держави?

3. Як зазначається у роботі, одним із найбільш дискусійних і складних питань у сфері адміністративного процесуального права є визначення правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень і особливостей її реалізації в рамках адміністративного судочинства (стор. 60-64). Виникає питання чи можна розглядати звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду лише як реалізацію його процесуальної правосуб'єктності, чи таке звернення одночасно є формою здійснення публічної влади, що потребує підвищеного стандарту судового контролю?

Наведені положення не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладено у 8 наукових публікаціях, з яких 4 наукові статті у фахових виданнях України, 1 – в іноземному виданні, а також тези 3 доповідей на міжнародних науково-

практичних конференціях. Означені публікації чітко відображають висновки дослідження, які є достатньою мірою логічними та обґрунтованими.

Відсутність порушення академічної доброчесності. У рукописі дисертаційного дослідження А. С. Остаценка відсутні ознаки порушення академічної доброчесності. Автором виконано посилання на використані у процесі виконання роботи джерела наукової інформації та наукові праці здобувача, наведені в анотації. Текст дисертації є оригінальним і таким, що було виконано здобувачем самостійно, а сформульовані в дисертації положення і висновки базуються на особистих дослідженнях автора, результати яких є оприлюдненими.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації. Анотацію виконано українською та англійською мовами. Анотація вбирає у себе стислий опис викладеного автором у дисертації емпіричного матеріалу. Опрацювання анотації дисертаційного дослідження дозволяє відзначити її інформативність та спрямованість на повне висвітлення наукової новизни одержаних у процесі виконання дослідження результатів. У анотації не міститься положень, ідей та висновків, які не було б зазначено в основному тексті дисертації.

Загальний висновок. Комплексний аналіз змісту дисертаційного дослідження А. С. Остаценка «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» дає підстави констатувати, що автором було виконано усі поставлені завдання наукового пошуку і досягнуто мети дисертаційного дослідження. Наукова новизна дисертаційного дослідження має актуальне практичне значення для оптимізації здійснення адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Змістовне наповнення дисертації вирізняється стрункою і зрозумілою архітектонікою викладеного матеріалу, високим рівнем науковості і методологічного обґрунтування наведених положень, доказовістю авторських висновків і пропозицій.

За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Остаценка А.С. відповідає спеціальності 081 – Право, а його результати

пройшли належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

На підставі викладеного є підстави зробити висновок, що дисертація «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів вданих повноважень», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Остащенко Антон Сергійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний рецензент:

**в. о. завідувача кафедри державно-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент**

Наталія ГРИШИНА

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:05:13 16.10.2026

Назва файлу з підписом: Рецензія_Гришина (3).docx.p7s
Розмір файлу з підписом: 49.5 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія_Гришина (3).docx
Розмір файлу без підпису: 32.2 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ГРИШИНА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА
П.І.Б.: ГРИШИНА НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2993213305
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:05:11 16.10.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПриватБанк"
Серійний номер: 21E4B79083A82E7F04000000D8C9B1018F241108
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.09.28 13:00

**Голові разової спеціалізованої вченої
ради Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна доценту
Ростовській Карині Валеріївні, майдан
Свободи 4, м. Харків, 61022**

РЕЦЕНЗІЯ

Офіційного рецензента, кандидата юридичних наук, доцента кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Григоренка Євгена Івановича на дисертацію Остащенка Антона Сергійовича на тему «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Антона Сергійовича Остащенка присвячена комплексному дослідженню здійснення адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень. Обрана тема є актуальною з огляду на сучасний стан розвитку національної правової системи та зокрема судової системи, а також на стан розвитку науки адміністративного права та процесу.

Формування в Україні правової державності виступає не лише одним із ключових напрямів державної правової політики, а й визначальним чинником модернізації національної судової системи у напрямі підсилення правозахисної та державницької складової її функціонування. Потреба в удосконаленні чинного законодавства, в оптимізації організації та функціонування органів державної влади, реформування системи правосуддя, удосконалення механізмів забезпечення прав людини зумовлюють необхідність переосмислення змісту організації та функціонування адміністративних судів та застосування останніми арсеналу відповідних

інструментів та засобів юридичної техніки у випадку звернення суб'єктів владних повноважень. Саме тому дослідження функціонування системи адміністративного судочинства у випадку звернення до нього суб'єктів владних повноважень має вагоме як теоретичне, так і практичне значення. Крім того, у межах науки адміністративного права та процесу явно бракує комплексних досліджень, пов'язаних із системним аналізом теоретико-правових та процесуальних засад адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень.

З огляду на вищевикладене, обрана тематика дисертаційного дослідження А. С. Остаценка є актуальною, вчасною для науки адміністративного права та процесу та інших юридичних наук, а також для практики застосування у відповідних сферах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, є достатньо аргументованими та такими, що повністю відповідають поставленій меті.

Архітектоніка роботи є логічною. Дисертаційне дослідження відзначається послідовністю емпіричного матеріалу, чіткістю й зрозумілістю формулювань, а також дисертація є такою, що повністю відповідає обраній тематиці. Відповідно до завдань, об'єкта, і предмета дослідження робота складається зі вступу, двох розділів (що об'єднують вісім підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Важливою перевагою роботи є чітка логіка побудови дослідження. Автор послідовно переходить від загальнотеоретичних питань організації та функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень до аналізу конкретних процесуальних особливостей розгляду адміністративних справ за зверненнями суб'єктів владних повноважень, що забезпечує цілісність викладення матеріалу та дозволяє сформулювати комплексне уявлення про предмет дослідження.

Зміст першого розділу дисертації свідчить про глибоке опрацювання теоретичних аспектів досліджуваної проблематики. Автором проведено аналіз наукових підходів до глибокого розуміння загальнотеоретичної характеристики здійснення адміністративного судочинства за зверненням суб'єктів владних повноважень через розкриття таких аспектів: 1) поняття адміністративного судочинства: сутність і функції; 2) дослідження права на судовий захист в адміністративному судочинстві; 3) принципи адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень; 4) адміністративна правосуб'єктність суб'єктів владних повноважень як позивача в адміністративному судочинстві. У свою чергою, логічне продовження глибокого розкриття об'єкту та предмету дослідження здійснюється у другому розділі дисертаційного дослідження, що присвячено розкриттю процесуальних особливостей розгляду адміністративних справ за зверненнями суб'єктів владних повноважень. У цьому розділі проаналізовано порядок звернення суб'єктів владних повноважень до суду; доказування та розподіл процесуального обов'язку доказування у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень; рішення адміністративного суду у справах за зверненням владних суб'єктів; виконання рішень у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень.

На відміну від першого розділу, який має переважно концептуальний характер, у цій частині автор зосереджує вже увагу на аналізі конкретних напрямів реалізації процесуальних норм, що стосуються звернення суб'єктів владних повноважень до суду, доказування у відповідних провадженнях, ухвалення рішень суду та їх виконання, що забезпечує логічну завершеність усього дослідження. З цього приводу варто вказати і на те, що дисертант не обмежується відтворенням відомих наукових позицій, а формулює власні висновки щодо природи здійснення адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Такий підхід забезпечує комплексність дослідження та підвищує його наукову цінність.

У ході дослідження використовувались загальнонаукові принципи та підходи, а також спеціально-наукові методи пізнання правових явищ, зокрема автором використано: історичний метод, формально-юридичний метод, порівняльно-правовий метод тощо. Слід відзначити, що автором обрано правильний науковий підхід до розкриття заявленої проблематики. Дисертація не обмежується аналізом окремих законодавчих змін чи напрямів реформування адміністративного судочинства, а розглядає трансформацію підходів, пов'язаних зі зверненням суб'єктів владних повноважень як складний багатоаспектний процес, який охоплює організаційний, функціональний, аксіологічний та інституційний рівні розвитку та подальшого удосконалення адміністративного судочинства в Україні.

Мета дисертації сформульована коректно та повною мірою відповідає її назві. Поставлені автором завдання охоплюють усі ключові аспекти досліджуваної проблематики: від визначення сутності та юридичної природи адміністративного судочинства та права на судовий захист до аналізу пріоритетних напрямів удосконалення процесуальних норм, що стосуються функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Важливо, що кожне із поставлених завдань отримало належне висвітлення у відповідних структурних елементах роботи, що свідчить про внутрішню логічну завершеність дисертаційного дослідження.

Заслуговує на позитивну оцінку і методологія дослідження. Автор використовує комплекс сучасних загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що дозволило всебічно дослідити предмет роботи. Особливо слід відзначити вдале поєднання системного, діалектичного, формально-логічного, герменевтичного та порівняльно-правового методів, завдяки чому вдалося не лише описати існуючі правові явища, а й виявити закономірності їх розвитку в сучасних умовах розвитку адміністративного судочинства.

Окремо необхідно підкреслити якість джерельної бази дослідження. Автор широко використовує положення Конституції України, чинного

законодавства про адміністративне судочинство, міжнародно-правові акти, нормативні акти Європейського Союзу, практику Європейського суду з прав людини, а також значний масив сучасної української та зарубіжної наукової літератури. Це свідчить про достатній рівень опрацювання проблематики та забезпечує належну аргументованість сформульованих висновків.

Особливо позитивне враження справляє те, що дисертант не обмежується констатацією окремих тенденцій розвитку функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, але і прагне встановити причинно-наслідкові зв'язки між процесами удосконалення законодавства та змінами у змісті судової практики. Автор переконливо доводить, що трансформація судової практики є закономірним наслідком не лише зміни нормативної бази, а й поступового удосконалення практики застосування відповідних засобів юридичної техніки через використання прогресивних науково-обґрунтованих підходів та здобутків.

Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертант розглядає наукові підходи щодо забезпечення балансу між публічними інтересами держави та гарантіями прав інших учасників адміністративного процесу. В умовах розширення повноважень органів місцевого самоврядування та процесу децентралізації, ним констатується збільшується кількість спорів, що ініціюються саме такими суб'єктами. Це, на думку аспіранта, потребує відповідного наукового осмислення процесуального статусу таких суб'єктів, а також підстав звернення до суду та особливостей доказування у відповідних категоріях справ.

Варто підтримати висновок автора про те, що відповідно до КАС України адміністративне судочинство покликане бути способом розгляду спорів між фізичними та юридичними особами – позивачами та органами публічної влади – відповідачами з питань діяльності останніх. Проте адміністративне судочинство виявилось значно ширшим за змістом і передбачає можливість пред'явлення вимоги державним органом, при цьому

відповідачем може бути і фізична або юридична особа як інші особи, до яких звернена вимога позивача (пункт 9 частини першої статті 4 КАС України). У межах адміністративного судочинства також розглядається спір між державними органами про їх повноваження. За рахунок адміністративного судочинства обмежується можливість незаконного впливу державних органів, органів місцевого самоврядування та посадових осіб на особу та суспільство та можливість обмеження законних прав та інтересів громадян.

До переваг дисертаційного дослідження слід віднести те, що у його межах здійснюється глибокий аналіз юридичної природи публічно-правового спору та вказується на недоліки легальної дефініції з точки зору питань звернення суб'єктів владних повноважень. Зокрема, вказується на те, що визначення публічно-правового спору, яке закріплено у пункті 2 частини першої статті 4 КАС України не відповідає правовій конструкції, за якою позивачем в адміністративній справі є суб'єкт владних повноважень, а відповідачем – представник громадянського суспільства (людина, громадянин, громадська чи релігійна організація, політична партія тощо) чи іншого суб'єкта (іноземця чи особи без громадянства). З метою забезпечення відповідності дефініції «публічно-правовий спір» особливостям правової природи адміністративних справ, у яких позивачем є суб'єкт владних повноважень, а відповідачем – представник громадянського суспільства (чи інший суб'єкт) здобувач обґрунтовано пропонує змінити редакцію пункту 2 частини першої статті 4 КАС України і викласти абзац другий у такій редакції: публічно-правовий спір – це спір, у якому хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням чи невиконанням такою стороною зазначених функцій або у зв'язку з наявністю програмних цілей чи дій інституту громадянського суспільства, що спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, громадського порядку, незаконне захоплення державної влади, пропаганду

війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я і моральність населення або у зв'язку з порушенням іноземцем чи особою без громадянства Конституції та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Позитивне враження справляє рівень аргументації, використаний автором. Висновки дисертації ґрунтуються на аналізі нормативно-правових актів України, міжнародно-правових документів, релевантної практики Європейського суду з прав людини, юридичних позицій органу конституційної юрисдикції, рішень адміністративних судів, що забезпечує достатній рівень їхньої наукової достовірності. Використання широкої джерельної бази свідчить про належну дослідницьку культуру автора та його здатність працювати з різними видами правових джерел.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Особливу увагу привертають положення наукової новизни, сформульовані автором. Аналіз змісту дисертації дає підстави погодитися з тим, що значна частина висновків дійсно має ознаки наукової новизни. Насамперед це стосується теоретичних положень та запровадження авторської концепції врахування специфіки адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, що ґрунтується на природі публічно-правових спорів та особливостях їх правового статусу. У межах концепції надано розширене тлумачення розуміння суб'єктів владних повноважень як виключних, але водночас повноправних позивачів в адміністративному судочинстві, які наділені матеріально-правовим інтересом у сфері реалізації визначених законом повноважень або забезпечення їх здійснення. Доведено, що звернення таких суб'єктів до адміністративного суду має на меті захист публічного (державного або комунального) інтересу, захист власної компетенції, забезпечення законності виборчого та референдарного процесів, а також гарантування безперешкодної реалізації контрольних і наглядових функцій.

Водночас позитивної оцінки заслуговують і положення, віднесені автором до тих, що удосконалено або набули подальшого розвитку. Насамперед це стосується уточнення змісту підходів щодо розмежування права на судовий захист із правом на позов. Вони пов'язані з тим, що право на судовий захист є елементом системи захисту прав людини, яка втілена у Конституції України та основних міжнародних правозахисних документах. Право на судовий захист, що міститься та гарантується Конституцією України, є фундаментальним конституційним правом людини, воно активується тоді, коли інші її конституційні права порушуються. У контексті системи прав людини, це право знаходить свій прояв як особиста можливість звернутися до суду. Ця можливість реалізується через конкретні механізми, такі як подання позову та вибір відповідних, передбачених законом, способів захисту.

Загалом аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що автору вдалося досягти поставленої мети, а сформульовані висновки є логічним результатом проведеного дослідження. Внутрішня структура роботи є послідовною, матеріал викладено системно, а висновки відповідають змісту кожного структурного елемента дисертації.

Повнота викладу одержаних результатів. Текст дисертації автора повністю відповідає визначеній меті, об'єкту і предмету дослідження, а його рекомендації, висновки можна вважати науково обґрунтованими, логічними, актуальними у наш час, які повністю розкривають сутність проблематики та шляхи їх вирішення. У дисертації чітко визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, що обумовило змістовну повноту рецензованої роботи.

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи належний науковий рівень дисертаційного дослідження Антона Сергійовича Остаценка, слід констатувати, що у роботі містяться окремі положення, які потребують певного уточнення та додаткового обґрунтування, зокрема:

1. У межах дисертаційного дослідження здобувач кілька разів говорить про процесуальні інститути. Наприклад, про інститут адміністративних судів (стор. 30), інститут звернення до суду в цілому (стор. 117), інститут – права на

справедливий суд (стор. 49), інститут підсудності (стор. 112). Разом із тим, про інститут судового звернення суб'єктів владних повноважень у адміністративному судочинстві, який відповідає предмету дисертаційного дослідження, вказано лише один раз та зазначено лише те, що він посідає особливе місце в системі механізмів публічної влади (стор. 155). У зв'язку з цим, на захисті хотілося б почути позицію здобувача щодо юридичної природи адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень як самостійного правового інституту (чи підсистеми) адміністративного процесуального права.

2. У дисертаційному дослідженні зазначається, що зміст принципу верховенства права в адміністративному судочинстві проявляється через поєднання різних важливих елементів. Серед них є правова визначеність, заборона свавілля, принцип пропорційності, рівність усіх перед законом і судами, а також забезпечення доступу до правосуддя та ефективного судового захисту. Адміністративний суд перевіряє не тільки формальну законність дій, рішень або бездіяльності органів публічної влади, але й те, чи відповідають вони критеріям верховенства права. Крім того, вказується на те, що особливе значення в реалізації принципу верховенства права має доктрина пропорційності (стор. 58). Розуміючи природу здійснення адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень слід виходити з того, що у таких випадках реалізація принципу пропорційності виступає як визначальна, оскільки ідеться про формування умов для забезпечення органічного балансу між публічними та приватними інтересами. У той же час, у чинному КАС України про пропорційність ідеться лише в контексті справ щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень (пункт 8 частини другої статті 2), що не стосується справ за зверненням суб'єктів владних повноважень. У зв'язку з цим, виникає питання про те, чи достатньо розуміння принципу пропорційності при розгляді справ за зверненням суб'єктів владних повноважень як складової принципу верховенства права, який закріплено у пункті 1 частини третьої

статті 2 КАС України, або все ж таки його слід закріпити окремо як самостійний принцип (засаду) адміністративного судочинства в цілому та внести відповідні зміни до частини третьої статті 2 КАС України.

3. У роботі приділяється увага питанням удосконалення правового регулювання звернення суб'єктів владних повноважень до суду, що має відповідати загальноприйнятій тенденції розвитку адміністративного судочинства як засобу контролю за публічною владою. У цьому аспекті пропонується кодифікувати підстави звернення публічних органів в єдину главу КАС України (стор. 189). Наведена пропозиція є слушною та такою, що дійсно спрямована на удосконалення правового регулювання здійснення адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Разом із тим, дисертаційне дослідження суттєво виграло б у разі, якщо б здобувач вказав місце розташування цієї глави у структурі КАС України та запропонував структуру цієї глави з назвами відповідних статей.

Разом із тим, наведені зауваження не стосуються концептуальних положень дисертації, не зменшують її наукової цінності та мають переважно рекомендаційний чи дискусійний характер. Їх урахування може стати підґрунтям для подальших наукових досліджень автора.

Дисертація Антона Сергійовича Остащенка «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» є самостійною завершеною науковою працею, виконаною на високому теоретичному та методологічному рівні.

Результати проведеного дослідження характеризуються належним ступенем наукової обґрунтованості, логічністю викладення матеріалу, цілісністю авторської концепції та внутрішньою узгодженістю отриманих висновків. Автор продемонстрував високий рівень володіння сучасною теоретико-правовою методологією, уміння працювати з нормативно-правовими джерелами України та Європейського Союзу, практикою Європейського суду з прав людини, рішеннями національних судових установ, а також широким колом наукової літератури.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є достатньо аргументованими, характеризуються елементами наукової новизни, мають теоретичне та практичне значення й можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, нормотворчій діяльності, правозастосовній практиці, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін теоретико-правового та галузевого спрямування.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення дисертації висвітлені у восьми наукових працях, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, а також у 3 тезах наукових доповідей. Вищезазначені публікації чітко відображають основні положення дисертаційного дослідження, у яких розкривається сутність обраної тематики.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У представленій на захист дисертації досить повно, точно і вичерпно відображено зміст і принципові підходи наукового дослідження А. С. Остаценка. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, які здатні були б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертантом дослідження. Таким чином, можемо констатувати, що дисертація виконана здобувачем самостійно, а сформульовані в ній наукові положення, позиції та висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота виконана на високому науково-теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено в логічній послідовності, в якому опрацьовано як вітчизняні, так і зарубіжні літературні джерела. Зміст роботи повністю відповідає поставленій меті та завданням, висновки є аргументованими та методологічно обґрунтованими. Наукова новизна без сумніву є актуальною, своєчасною для сучасної юридичної науки, а надані висновки й рекомендації можуть суттєво удосконалити чинне законодавство та практику його застосування. За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Антона Сергійовича Остаценка відповідає спеціальності 081 –

Право, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Антон Сергійович Остащенко – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний рецензент:

Доцент кафедри державно-правових дисциплін

Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна,

кандидат юридичних наук, доцент

Євген ГРИГОРЕНКО

ГРИГОРЕНКО ЄВГЕН ІВАНОВИЧ

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	ГРИГОРЕНКО ЄВГЕН ІВАНОВИЧ
РНОКПП	2999214296
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	20:49:01 12.10.2026
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F04000000316D2F02D28BC107
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору юридичних наук, доценту,
Карині РОСТОВСЬКІЙ
61022, Харків, майдан Свободи, 4*

ВІДГУК

офіційного опонента Федчишина Сергія Анатолійовича, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого на дисертацію Остащенка Антона Сергійовича на тему «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Відгук підготовлено на підставі вивчення рукопису дисертації та наукових праць Остащенка Антона Сергійовича, що опубліковані за темою дисертації.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Традиційно адміністративне судочинство в Україні розглядається як інструмент захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, що реалізується шляхом звернення відповідних приватних осіб до адміністративного суду. Водночас, Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачає також можливість звернення до адміністративного суду і суб'єктів владних повноважень у випадках, визначених Конституцією та законами України (ч. 4 ст. 5, п. 5 ч. 1 ст. 19, ч. 5 ст. 46 КАС України). Такі адміністративні справи охоплюють доволі широке коло публічно-правових спорів, що пов'язані, зокрема, зі стягненням податкового боргу, застосуванням заходів реагування у сфері державного

нагляду (контролю), примусовим видворення іноземців та осіб без громадянства, заборонаю діяльності об'єднань громадян, обмеженням права на мирні зібрання та ін. Звернення суб'єктів владних повноважень до суду порушує низку теоретичних і практичних питань, пов'язаних із визначенням підстав і меж реалізації ним права на звернення до адміністративного суду, їх адміністративної процесуальної правосуб'єктності як позивачів, специфіки реалізації принципів адміністративного судочинства, розподілу обов'язку доказування, особливостей ухвалення і виконання судових рішень у таких справах тощо. Наведені обставини потребують комплексного наукового дослідження з метою формулювання теоретичних висновків, пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та практичних рекомендацій відносно правозастосування у сфері здійснення адміністративного судочинства за зверненням суб'єктів владних повноважень. У зв'язку з цим дисертаційна робота А. С. Остащенка є безумовно актуальною.

Крім того, тематика дисертаційного дослідження узгоджується із положеннями низки стратегічних, програмних та інших документів у сфері утвердження прав і свобод людини та громадянина та реформування правосуддя, як-то: Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, яка ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 р.; Національна стратегія у сфері прав людини, що затверджена Указом Президента України від 24.03.2021 р.; Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затверджена Указом Президента України від 11.06.2021 р.; Цілі сталого розвитку на період до 2030 року (ціль 16 «Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях»), що схвалені Указом Президента України від 30.09.2019 р.; Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), що поряд з іншим передбачає Дорожню карту з питань верховенства права (постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 р.);

урядовий пакет реформ під назвою «План України», який визначає реформи у судовій системі (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 р.) та ін.

Оцінка наукового рівня дисертаційної роботи, обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Ознайомлення із текстом дисертаційної роботи та науковими публікаціями здобувача дає підстави констатувати високий науковий рівень їх виконання. Сформульовані у дослідженні та винесені на захист наукові висновки, теоретичні положення, пропозиції та рекомендації є обґрунтованими і належним чином аргументованими. Належна обґрунтованість та достовірність наукових висновків, теоретичних положень, рекомендацій та пропозицій дисертації забезпечується, зокрема:

по-перше, вдалим вибором і комплексним застосуванням загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання: аналізу, синтезу, аналогії, системно-структурного, догматичного, порівняльно-правового (синхронного), історико-правового методів, методу моделювання та ін. Наведене засвідчує сформованість дослідницької компетентності здобувача, його здатність добирати і використовувати методи наукового пізнання під час аналізу складних проблем у сфері адміністративного судочинства та при формулюванні висновків;

по-друге, опрацюванням значної кількості наукових праць із теорії права, конституційного, адміністративного, адміністративно-процесуального, цивільно-процесуального та інших галузей права, які стосуються проблематики роботи (В. Б. Авер'янова, В. М. Бевзенка, Я. О. Берназюка, Ю. П. Битяка, С. М. Брайченка, С. А. Гебеш, Д. Д. Гнапа, В. В. Гордєєва, М. В. Джафарової, О. М. Дубенка, І. В. Завальнюка, А. С. Зеленова, І. О. Каргузової, В. К. Колпакова, Т. О. Коломоєць, Р. О. Куйбіди, Р. С. Мельника, В. Г. Перепелюка, О. В. Петришина, Н. Б. Писаренко, А. А. Пухтецької, О. П. Рябченко, О. Ф. Скакун, М. І. Смоковича, І. В. Топор та ін.). Список використаних джерел нараховує більше 150 найменувань;

по-третьє, вивченням та аналізом значної кількості національних та міжнародних правових джерел, у тому числі Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, КАС України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу

України, Податкового кодексу України, Кодексу цивільного захисту України, Кодексу України про надра, законів України «Про судоустрій і статус судів», «Про виконавче провадження», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про регулювання містобудівної діяльності» та ін.;

по-четверте, емпіричною основою дисертаційного дослідження, вивченням і аналізом практики Великої Палати Верховного Суду, Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду та інших адміністративних судів, Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини та ін.

Структура дисертаційної роботи, оцінка мови та стилю дослідження. Дисертація має логічну структуру, яка узгоджується із поставленими метою та завданнями дослідження, забезпечує послідовний аналіз теоретико-прикладних проблем у сфері адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень. Структурна побудова дисертації є чіткою та внутрішньо узгодженою, а її розділи та підрозділи системно пов'язані між собою.

Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зокрема, у розділі 1 здобувачем проаналізовано теоретико-правові засади адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, у тому числі сутність та функції адміністративного судочинства, право на судовий захист в адміністративному судочинстві, принципи адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень та адміністративну правосуб'єктність таких суб'єктів як позивачів (с. 28-85). Розділ 2 присвячений процесуальним особливостям розгляду адміністративних справ за зверненням суб'єктів владних повноважень, зокрема порядку звернення таких суб'єктів до суду, проблемам доказування та розподілу процесуального обов'язку доказування, рішенням адміністративного суду у справах за зверненням владних суб'єктів та особливостям їх виконання (с. 86-184).

Дисертаційна робота виконана українською мовою відповідно до вимог, що встановлені для ступеня доктора філософії. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вона є першою у сучасній адміністративно-процесуальній доктрині комплексною науковою працею, в якій охарактеризовано адміністративне судочинство у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень та запропоновано науково-обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

З-поміж найбільш важливих результатів дослідження можна відзначити такі:

– запропоновано систему умов наділення суб'єктів владних повноважень процесуальним статусом позивача в адміністративному судочинстві, до яких віднесено: 1) наявність підтвердженої правосуб'єктності позивача як органу державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), органу місцевого самоврядування, органу військового управління, їх посадової чи службової особи, іншого суб'єкта при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій; 2) подання позову на виконання своїх повноважень та у їхніх межах за наявності службового матеріально-правового інтересу, що виражається у захисті публічного інтересу (держави чи територіальної громади); 3) наявність публічно-правового спору у розумінні КАС України; 4) належність справи до юрисдикції адміністративних судів; 5) невіднесення справи до юрисдикції інших органів (с. 22-23, 187-188);

– удосконалено наукові підходи щодо розуміння виняткового характеру права суб'єктів владних повноважень для звернення до суду, що зумовлено такими аспектами. По-перше, призначенням держави та похідних від неї суб'єктів (органи державної влади) чи пов'язаних з нею суб'єктів (органів місцевого самоврядування), тобто суб'єктів владних повноважень, які у владний спосіб реалізують її функції чи дотичні до реалізації окремих публічних функцій, що витікають з життєдіяльності громад. По-друге, наявністю сформульованої у

Конституції України та відповідно деталізованої на рівні поточного законодавства правозахисної логіки щодо людини, її прав і свобод, а також людиноцентричної парадигми державної правової політики у сфері публічного адміністрування. По-третє, наявністю первинної характеристики, притаманної прагненню соціуму до розбудови правової державності та формування сервісного характеру взаємодії між суспільством та державою, зі збільшенням обслуговуючого призначення останньої щодо суспільства в цілому чи окремої людини зокрема. По-четверте, принципово різними правовими режимами, що стосуються з одного боку людини та громадянина, а з іншого - суб'єктів владних повноважень та які знаходять прояв у тому, що першим дозволено все, окрім забороненого, а другим – дозволено те, що прямо передбачено у законі (с. 24-25);

– надано авторський підхід до визначення підстав реалізації права суб'єктів владних повноважень на звернення до адміністративного суду, що ґрунтується на системі критеріїв відбору відповідних випадків. До таких критеріїв віднесено: 1) наявність нормативно визначеного повноваження або обов'язку діяти у відповідній сфері; 2) існування публічного інтересу, який підлягає захисту; 3) факт перешкоджання, невиконання або неналежного виконання повноважень іншими суб'єктами владних повноважень чи інститутами громадянського суспільства; 4) відсутність ефективних позасудових механізмів впливу; 5) пропорційність та необхідність судового втручання для досягнення легітимної мети. Обґрунтовано, що застосування зазначених критеріїв забезпечує баланс між самостійністю суб'єктів владних повноважень, належною взаємодією між ними та гарантіями недопущення надмірного втручання у діяльність інститутів громадянського суспільства, а також сприяє зміцненню законності й ефективності реалізації публічно-владних функцій (с. 20-21);

– окремого дослідження отримала проблематика права на судовий захист в адміністративному судочинстві. Зроблено висновок, що судовий захист одночасно виконує роль права особи, гарантії реалізації конституційних прав та складової механізму забезпечення прав і свобод людини, а також виступає як

форма державного захисту. Обґрунтовано необхідність розмежування права на судовий захист та права на позов, оскільки перше є ширшим за змістом і включає систему гарантій, а друге виступає конкретним механізмом його реалізації (підрозділ 1.2, с. 24, 44-47, 186-187);

– охарактеризовано принципи адміністративного судочинства у справах за позовом суб'єктів владних повноважень. Цілком обґрунтовано наголошується, що такі принципи характеризуються поєднанням загальних засад адміністративного процесу зі спеціальними елементами, обумовленими публічно-владною природою позивача, що проявляється, зокрема, у специфіці реалізації принципів рівності сторін, офіційного з'ясування всіх обставин справи, пропорційності та диспозитивності тощо (підрозділ 1.3, с. 82-83, 187);

– сформульовано авторський підхід до розуміння доказування у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень як комплексу дій, пов'язаних із поданням, витребуванням, збиранням та оцінкою доказів, що здійснюються учасниками процесу та судом для встановлення, підтвердження або спростування обставин справи (с. 141-142, 189-190). Охарактеризовано особливості доказування у справах за звернення суб'єкта владних повноважень (с.129-154). Варто підтримати обґрунтований висновок здобувача, що суб'єкт владних повноважень доводить: а) правові підстави звернення (наявність спеціальної норми, яка надає йому право подати позов); б) фактичні обставини, що обґрунтовують вимоги; в) дотримання процедури; г) пропорційність втручання, якщо застосовується санкція чи інший примус; ґ) відсутність зловживання владою або перевищення повноважень. У свою чергу, відповідач (фізична або юридична особа) доводить: а) факти, що спростовують твердження органу; б) наявність підстав звільнення від обов'язку або відповідальності; в) порушення суб'єктом владних повноважень процедури чи строків (с. 154, 184);

– проаналізовано особливості становлення і розвитку адміністративної юстиції, у результаті чого удосконалено підходи стосовно їх періодизації (с. 23-24, 30-34);

Заслужують на увагу та схвалення й низка інших сформульованих у дисертації висновків і теоретичних положень (щодо подвійної процесуальної ролі суб'єктів владних повноважень як носіїв публічної влади та процесуальних позивачів і пов'язаного з цим ризику порушення балансу між принципом рівності сторін та владною природою позивача (с. 183, 186); щодо доцільності закріплення в КАС України легального визначення поняття «публічний інтерес» (с.126-127); стосовно систематизації підстав звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду в окремій главі КАС України (с.127) та ін.).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у тому, що теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації можуть бути використані: а) у науково-дослідній діяльності – як основа для подальшої розробки проблем адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень; б) у правотворчості – для подальшого удосконалення законодавства України про адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень; в) у правозастосуванні – при вдосконаленні практичної реалізації законодавства України про адміністративне судочинство у справах за звернення суб'єктів владних повноважень; г) у навчально-освітньому процесі – для підготовки нових та удосконалення наявних навчальних та навчально-методичних матеріалів з адміністративного права, адміністративного судочинства, порівняльного адміністративного права та ін., а також у процесі безпосереднього викладання відповідних навчальних дисциплін.

Повнота висвітлення положень дисертаційної роботи в опублікованих працях здобувача та їх апробація. Положення дисертаційної роботи знайшли достатньо повне відображення у наукових працях, опублікованих здобувачем. Основні положення та результати роботи викладені у 8 публікаціях здобувача, серед яких: 4 одноосібні наукові статті у виданнях України, що визначені як фахові з юридичних наук; 1 одноосібна стаття у зарубіжному науковому журналі; 3 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Результати дисертаційного дослідження належним чином апробовані.

Відповідність змісту дисертаційної роботи спеціальності, із якої подається до захисту. Дослідження теоретико-прикладних проблем адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень є напрямом, що відповідає спеціальності 081 «Право» у галузі знань 08 «Право».

Вимоги академічної доброчесності, а також оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертаційної роботи. Вивчення рукопису та анотації дисертації дозволяє зробити висновок стосовно їх ідентичності та не дає підстав констатувати допущення здобувачем фактів академічного плагіату або інших порушень вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей тощо.

Відсутність конфлікту інтересів. Опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів стосовно здобувача та його наукового керівника.

Дискусійні положення та зауваження. Загалом позитивно оцінюючи проведену наукову роботу та визнаючи її завершений характер і вагоме науково-практичне значення, можна виокремити деякі дискусійні положення, які потребують уточнення та додаткових пояснень під час захисту.

По-перше, на с. 25 дисертаційної роботи здобувач відзначає доцільність внесення змін до ст. 2 КАС України з метою уточнення завдань адміністративного судочинства. Зокрема, пропонується врегулювати, що завдання адміністративного судочинства поряд з іншим пов'язуються із захистом прав та інтересів територіальних громад та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Враховуючи той факт, що суб'єктами владних повноважень можуть бути власне державні органи та органи місцевого самоврядування, наведена позиція видається дискусійною та потребує додаткової авторської аргументації.

По-друге, у дисертаційній роботі звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду пов'язується із захистом публічного інтересу (с. 20, 84, 99 та ін.). Зокрема, на с. 20 зазначається, що звернення суб'єктів владних повноважень до суду має на меті захист публічного (державного або

комунального) інтересу, захист власної компетенції, забезпечення законності виборчого та референдарного процесів, гарантування безперешкодної реалізації контрольних і наглядових функцій. З огляду на те, що у здійсненні належного судового контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень зацікавлені також відповідні приватні особи-відповідачі, вважаємо, що вищенаведений висновок щодо публічного (державного або комунального) інтересу потребує уточнення.

По-третє, у дисертаційній роботі ґрунтовно проаналізовано низку процесуальних особливостей розгляду адміністративних справ за зверненням суб'єктів владних повноважень, у тому числі порядок звернення таких суб'єктів до суду, особливості доказування, виконання рішень у таких справах та ін. У свою чергу, постає питання відносно способів судового захисту у адміністративних справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, їх видів, специфіки, застосування тощо. Вважаємо, що дисертаційна робота лише б виграла, якби здобувач більше уваги приділив аналізу відповідної проблематики.

Проте, наведені вище критичні міркування носять уточнюючий характер та стосуються переважно дискусійних питань теми роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка має вагоме наукове і практичне значення, містить наукові положення, які становлять нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання і сприяють вдосконаленню адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційне дослідження А. С. Остащенка на тему «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» є актуальною самостійною завершеною кваліфікаційною працею, у якій здобувачем на підставі самостійних досліджень отримано нові науково обґрунтовані результати, що забезпечують вирішення конкретного наукового завдання, яке має істотне значення як для правничої науки, так і для практики

адміністративного судочинства. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та підготовлена з дотриманням вимог академічної доброчесності.

Таким чином, дисертаційна робота «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283, від 19 травня 2023 р. № 502, від 3 травня 2024 р. № 507, від 8 квітня 2025 р. № 426), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502 та від 3 травня 2024 р. № 507), а її автор – Осташенко Антон Сергійович, заслуговує на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

Сергій ФЕДЧИШИН

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 19:03:09 15.10.2026

Назва файлу з підписом: Відгук_Остащенко.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 33.6 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Остащенко.docx
Розмір файлу без підпису: 29.6 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ФЕДЧИШИН СЕРГІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ
П.І.Б.: ФЕДЧИШИН СЕРГІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 3157319952
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 19:03:09 15.10.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000366A3501F2F62407
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.09.28 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
доктору юридичних наук, доценту
Карині РОСТОВСЬКІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора, старшого наукового співробітника науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ МВС України Олени Петрівни Рябченко на дисертацію Остащенка Антона Сергійовича «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Феномен законних інтересів є ключовим для визначення засад функціонування національної правової системи. Дотримання та реалізація законних інтересів особи, суспільства та держави залежать від низки чинників та конкретно-історичних умов. Утім, ключовим аспектом у цій системі є здатність відстоювати законні інтереси та поновлювати їх, у тому числі, за посередництвом функціонування судових установ. У такому розумінні особливого значення в системі поновлення законних інтересів територіальних громад та держави займає діяльність адміністративних судів, які, застосовуючи відповідні способи захисту, своїми рішеннями можуть поновити порушені законні інтереси, гарантувати верховенство права, забезпечити відповідний рівень законності та правопорядку.

З урахуванням цього, тема дисертаційного дослідження А. С. Остащенка виглядає актуальною, важливою та своєчасною у світлі необхідності ствердження України як правової держави та розвитку вітчизняної системи адміністративного судочинства в руслі провідних світових тенденцій. Адже гостра необхідність комплексного наукового дослідження адміністративного судочинства в цілому та його реалізації у справах за зверненням суб'єктів

владних повноважень в умовах постійного реформування публічного адміністрування, організації та діяльності судової гілки влади, здійснення судочинства у нашій державі підсилена як потребою удосконалення адміністративної процесуальної доктрини, так і удосконалення чинного законодавства про адміністративне судочинство.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Більшість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації А. С. Остаценка, є певною мірою обґрунтованими і переконливими. Методологічне підґрунтя дисертаційного дослідження становить сукупність загальнотеоретичних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, серед загальнотеоретичних було використано: методи логіки (аналізу, синтезу, аналогії) – при аналізі нормативно-правових актів, правових конструкцій, судової практики в адміністративному судочинстві у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень (підрозділи 1.1; 1.4; 2.1; 2.2).

Серед спеціальних методів було використано: - системно-структурний метод – при виявленні елементів адміністративної правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень як позивача в адміністративному судочинстві, порядку звернення суб'єктів владних повноважень до суду та розподілу процесуального обов'язку доказування у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень (підрозділи 1.4; 2.1; 2.2); - догматичний – при здійсненні аналізу змісту нормативно-правових приписів КАС України щодо завдань адміністративного судочинства, принципів його здійснення та порядку звернення, а також структури та відповідності рішень адміністративного суду у справах за зверненням владних суб'єктів (підрозділи 1.1; 1.2; 2.1; 2.3); - порівняльно-правовий (синхронний) – при здійсненні порівняльного аналізу положень КАС України із положеннями ЦПК України та ЦК України, а також ГПК України (підрозділ 1.3) - історико-правовий – при дослідженні еволюції адміністративного судочинства в Україні (підрозділи 1.1;) - моделювання – при формуванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства про адміністративне судочинство у справах за зверненнями суб'єктів владних

повноважень, прогнозування наслідків ухвалення рішень адміністративного суду у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень (підрозділ 1.4; 2.1; 2.4).

Емпіричну основу дослідження становлять законодавство про адміністративне судочинство, господарське процесуальне, цивільне, цивільне процесуальне законодавство України, практика діяльності адміністративних судів, юридичні позиції Конституційного Суду України, релевантна практика ЄСПЛ.

Достовірність результатів дослідження підтверджена їх апробацією на трьох міжнародних науково-практичних конференціях, а також обговоренням на засіданнях кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження обумовлена тим, що дисертація є першою у сучасній адміністративно-процесуальній доктрині комплексною науковою працею, в якій надано адміністративно-правову характеристику реалізації адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень та запропоновано науково-обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Конкретними елементами наукової новизни є такі:

уперше:

- запропоновано авторську концепцію врахування специфіки адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень, що ґрунтується на природі публічно-правових спорів та особливостях їх правового статусу. У межах концепції надано розширене тлумачення розуміння суб'єктів владних повноважень як виключних, але водночас повноправних позивачів в адміністративному судочинстві, які наділені матеріально-правовим інтересом у сфері реалізації визначених законом повноважень або забезпечення їх здійснення. Доведено, що звернення таких суб'єктів до адміністративного суду має на меті захист публічного (державного або комунального) інтересу, захист власної компетенції, забезпечення

законності виборчого та референдарного процесів, а також гарантування безперешкодної реалізації контрольних і наглядових функцій;

- запропоновано авторський підхід, щодо обґрунтування права суб'єктів владних повноважень на звернення до адміністративного суду з позовом як до інститутів громадянського суспільства, так і до інших суб'єктів владних повноважень. Сутність цього підходу полягає у визнанні того, що закріплення Конституцією та законами України чітко визначених функцій держави й повноважень у сфері забезпечення життєдіяльності територіальних громад зумовлює обов'язок таких суб'єктів забезпечувати ефективну взаємодію між собою та здійснювати належний правовий вплив на інститути громадянського суспільства. Обґрунтовано, що реалізація права на судове звернення виступає необхідним механізмом забезпечення законності, правопорядку та належного виконання публічно-владних функцій.

Надано авторський підхід до визначення підстав реалізації права суб'єктів владних повноважень на звернення до адміністративного суду, що ґрунтується на системі критеріїв відбору відповідних випадків. До таких критеріїв віднесено: 1) наявність нормативно визначеного повноваження або обов'язку діяти у відповідній сфері; 2) існування публічного інтересу, який підлягає захисту; 3) факт перешкоджання, невиконання або неналежного виконання повноважень іншими суб'єктами владних повноважень чи інститутами громадянського суспільства; 4) відсутність ефективних позасудових механізмів впливу; 5) пропорційність та необхідність судового втручання для досягнення легітимної мети. Обґрунтовано, що застосування зазначених критеріїв забезпечує баланс між самостійністю суб'єктів владних повноважень, належною взаємодією між ними та гарантіями недопущення надмірного втручання у діяльність інститутів громадянського суспільства, а також сприяє зміцненню законності й ефективності реалізації публічно-владних функцій;

- сформульовано підходи щодо змістовного наповнення соціального запиту на належне функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень, який розкрито через його ключові

функціональні напрями. До таких напрямів віднесено: 1) формування необхідних передумов для існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави; 2) забезпечення сталого розвитку громадянського суспільства та формування справжніх і дієздатних його структур; 3) формування засад збалансованого функціонування державного апарату через оптимальну систему розподілу владних повноважень у межах законодавчої, виконавчої та судової гілки державної влади; 4) забезпечення ефективного і законного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування; 5) формування ефективної моделі захисту прав і свобод людини та громадянина; 6) недопущення посягання на життя, здоров'я, свободу і гідність особи з боку релігійних організацій, а також спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків; 7) необхідність забезпечення законності та правопорядку; 8) недопущення чи мінімізація зловживання правами, свободами та законними інтересами; 9) дотримання інтересів національної безпеки та громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей; 10) підсилення ролі судової влади в аспекті запровадження правообмежень у сфері розвитку громадянського суспільства та правової держави шляхом усунення загрози необґрунтованого втручання та порушення прав із боку суб'єктів владних повноважень; 11) потреба всебічного гарантування ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, територіальної громади та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень та інших осіб; 12) необхідність у чіткій реалізації компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень. Критерії відбору соціального запиту на належне функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень можуть бути визначені як система ознак, що відображають публічно-правову спрямованість, інституційну стабільність держави, розвиток громадянського суспільства, баланс владних повноважень та ефективність реалізації функцій органів публічної влади;

- запропоновано модель доступу суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду як позивачів, яка охоплює систему умов наділення їх відповідним процесуальним статусом: 1) наявність підтвердженої правосуб'єктності позивача як органу державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), органу місцевого самоврядування, органу військового управління, їх посадової чи службової особи, іншого суб'єкта при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій; 2) подання позову до адміністративного суду суб'єктом владних повноважень на виконання своїх повноважень та у їхніх межах, що прямо передбачено законом (чи витікає з сутності повноважень) з наявністю службового матеріально-правового інтересу, що виражається у захисті публічного інтересу (держави чи територіальної громади); 3) предметом розгляду є публічно-правовий спір у розумінні відповідних положень КАС України; 4) справи охоплюються юрисдикцією адміністративних судів та не віднесено до юрисдикції Конституційного Суду України, не вирішуються в порядку кримінального судочинства, не стосуються питань накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених КАС України, а також не стосуються відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання та іншої саморегулятивної організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції; 5) у таких справах позивач не повинен у позові формулювати вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду;

удосконалено:

- підходи щодо періодизації становлення та розвитку адміністративної юстиції, у межах яких виділено: перший період (з 1992 по 1996 рік) – формування концептуальних засад становлення судової системи та місця у цій системі адміністративної юстиції; другий період (з 1996 року по 1998 рік) – ухвалення Конституції України, як конституційного підґрунтя для побудови системи судочинства. Ухвалений Основний Закон України закріпив функцію судового контролю у формі адміністративної юстиції як невід'ємну складову

судової влади поряд з іншим основним елементом – правосуддям; третій період (з 1998 року по 2002 рік) – формування засад та активне проведення судової реформи через ухвалення Концепції адміністративної реформи (обґрунтувала роль адміністративної юстиції як форми судового контролю за діяльністю органів державної виконавчої влади), а також прийняття Закону України «Про судоустрій України»; четвертий період (з 2002 року по 2017 рік) - створення Вищого адміністративного суду України, утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, а також ухвалення Кодексу адміністративного судочинства України; п'ятий період (з 2017 року по теперішній час) – докорінна переробка Кодексу адміністративного судочинства України через нормативне врегулювання процесуальних механізмів, які мають забезпечити ефективний, справедливий, неупереджений та своєчасний захист прав і свобод особи в суді та забезпечити впровадження ефективного захисту прав особи, яка звертається до суду;

- положення щодо юридичної природи судового захисту як права пов'язаного з потребою захистити інші конституційні права і свободи та яка не може розглядатися як самодостатнє і окреме право, а натомість може розглядатися як право-гарантія. Судовий захист одночасно виконує роль права особи, гарантії реалізації конституційних прав, важливої складової механізму забезпечення прав і свобод людини, а також виступає як форма державного захисту;

- підходи щодо розмежування права на судовий захист із правом на позов. Вони пов'язані з тим, що право на судовий захист є елементом системи захисту прав людини, яка втілена у Конституції України та основних міжнародних правозахисних документах. Право на судовий захист, що міститься та гарантується Конституцією України, є фундаментальним конституційним правом людини, воно активується тоді, коли інші її конституційні права порушуються. У контексті системи прав людини, це право знаходить свій прояв як особиста можливість звернутися до суду. Ця можливість реалізується через конкретні механізми, такі як подання позову та вибір відповідних, передбачених законом, способів захисту;

- наукові підходи щодо розуміння виняткового характеру права суб'єктів владних повноважень для звернення до суду, що зумовлено такими аспектами. По-перше, призначенням держави та похідних від неї суб'єктів (органи державної влади) чи пов'язаних з нею суб'єктів (органів місцевого самоврядування), тобто суб'єктів владних повноважень, які у владний спосіб реалізують її функції чи дотичні до реалізації окремих публічних функцій, що витікають з життєдіяльності громад. По-друге, наявністю сформульованої у Конституції України та відповідно деталізованої на рівні поточного законодавства правозахисної логіки щодо людини, її прав і свобод, а також людиноцентричної парадигми державної правової політики у сфері публічного адміністрування. По-третє, наявністю первинної характеристики, притаманної прагненню соціуму до розбудови правової державності та формування сервісного характеру взаємодії між суспільством та державою, зі збільшенням обслуговуючого призначення останньої щодо суспільства в цілому чи окремої людини зокрема. По-четверте, принципово різними правовими режимами, що стосуються з одного боку людини та громадянина, а з іншого - суб'єктів владних повноважень та які знаходять прояв у тому, що першим дозволено все, окрім забороненого, а другим – дозволено те, що прямо передбачено у законі (стаття 19 Конституції України);

дістали подальшого розвитку:

- наукові підходи щодо інтерпретації принципу верховенства права як системоутворюючого та гарантуючого елементу адміністративного судочинства, який визначає зміст і спрямованість роботи судів та забезпечує ефективний контроль за діяльністю органів публічної влади. Його впровадження є ключовою умовою зміцнення довіри до судової системи та розвитку України як правової держави через реалізацію чітко спрямованого обов'язку адміністративного суду застосовувати прямі положення Конституції України та враховувати практику Європейського суду з прав людини як орієнтир для тлумачення прав і свобод людини та меж юрисдикційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;

- положення щодо обґрунтування необхідності внесення змін до частини

першої статті 2 КАС України щодо уточнення завдань адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень та викладу цього припису у такій редакції: «Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, територіальних громад та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, інститутів громадянського суспільства та інших суб'єктів»;

- пропозиції щодо забезпечення відповідності легальної дефініції «публічно-правовий спір» особливостям правової природи адміністративних справ, у яких позивачем є суб'єкт владних повноважень, а відповідачем – представник громадянського суспільства (чи інший суб'єкт), що полягають у внесенні змін до пункту 2 частини 1 статті 4 КАС України і викладенні абзацу другого у такій редакції: «Публічно-правовий спір – спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням чи невиконанням такою стороною зазначених функцій або у зв'язку з наявністю програмних цілей чи дій інституту громадянського суспільства, що спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підлив її безпеки, громадського порядку, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я і моральність населення або у зв'язку з порушенням іноземцем чи особою без громадянства Конституції та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

Повнота викладу одержаних результатів. Дисертацію виконано у формі спеціально підготовленого рукопису, що являє собою завершене і цілісне наукове дослідження із обґрунтованими ідеями, пропозиціями та висновками. У рукописі дисертації чітко визначено мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет, наведено повну характеристику системи методів, які застосовувались

автором у процесі виконання дослідження, з вказівкою на відповідні підрозділи. Автором застосовувалася система загальнотеоретичних і спеціальних методів наукового пізнання: конкретно-історичний, формально-догматичний, порівняльно-правовий, метод класифікації, метод аналогії, логіко-юридичний і логіко-семантичний методи.

Дисертація А. С. Остаценка характеризується змістовною єдністю наведеного у рукописі емпіричного матеріалу, єдністю змісту, мети та завдань. Матеріал, що викладено у розділах дисертації, є логічно-вивіреним, послідовним, інформативним, системним. Висновки дисертації повною мірою презентують наукову новизну роботи, одержані автором результати дослідження та пропозиції практичного характеру щодо удосконалення реалізації адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень в умовах сьогодення та на перспективу.

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи належний теоретичний рівень дисертаційного дослідження А. С. Остаценка, його практичну значущість та наукову новизну, є підстави констатувати наявність у роботі певних дискусійних та спірних положень, які потребують уточнення та додаткового обґрунтування. Зокрема:

1. У роботі зроблено висновок про те, що звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду має на меті захист публічного (державного або комунального) інтересу, захист власної компетенції, забезпечення законності виборчого та референдарного процесів, а також гарантування безперешкодної реалізації контрольних і наглядових функцій (стор. 20). У зв'язку з цим, виникає питання чи можна вважати звернення суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду як самостійний інструмент забезпечення законності діяльності суб'єктів владних повноважень у цілому, а не лише в контексті законності виборчого та референдарного процесів?

2. У роботі сформульовано підходи щодо змістовного наповнення соціального запиту на належне функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень, який розкрито через

його ключові функціональні напрями (стор. 21). До таких напрямів віднесено:

- 1) формування необхідних передумов для існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави;
- 2) забезпечення сталого розвитку громадянського суспільства та формування справжніх і дієздатних його структур;
- 3) формування засад збалансованого функціонування державного апарату через оптимальну систему розподілу владних повноважень у межах законодавчої, виконавчої та судової гілки державної влади;
- 4) забезпечення ефективного і законного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування;
- 5) формування ефективної моделі захисту прав і свобод людини та громадянина;
- 6) недопущення посягання на життя, здоров'я, свободу і гідність особи з боку релігійних організацій, а також спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків;
- 7) необхідність забезпечення законності та правопорядку;
- 8) недопущення чи мінімізація зловживання правами, свободами та законними інтересами;
- 9) дотримання інтересів національної безпеки та громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей;
- 10) підсилення ролі судової влади в аспекті запровадження правообмежень у сфері розвитку громадянського суспільства та правової держави шляхом усунення загрози необґрунтованого втручання та порушення прав з боку суб'єктів владних повноважень;
- 11) потреба всебічного гарантування ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, територіальної громади та держави від порушень з боку суб'єктів владних повноважень та інших осіб;
- 12) необхідність у чіткій реалізації компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень.

У цій системі функціональних напрямів, запропонованих здобувачем, питання захисту прав і свобод особи перебувають лише на п'ятому місці. У зв'язку з цим, хотілося б на захисті почути позицію здобувача стосовно співвідношення такої пропозиції з конституційною нормою, яка безпосередньо стосується функціонування адміністративних судів. Ідеться про частину п'яту статті 125 Конституції України, відповідно до якої з метою захисту прав, свобод та

інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди?

3. У роботі дисертантом запропоновано модель доступу суб'єктів владних повноважень до адміністративного суду як позивачів, яка охоплює систему умов наділення їх відповідним процесуальним статусом. Серед таких умов називається подання позову до адміністративного суду суб'єктом владних повноважень на виконання своїх повноважень та у їхніх межах, що прямо передбачено законом (чи впливає із сутності повноважень) з наявністю службового матеріально-правового інтересу, що виражається у захисті публічного інтересу (держави чи територіальної громади). З цього приводу доречна позиція здобувача щодо співвідношення службового та публічного інтересу, оскільки вони обидва називаються як умови наділення суб'єктів владних повноважень процесуальним статусом.

4. У роботі приділено увагу періодизації становлення та розвитку адміністративної юстиції, де виділено п'ять періодів, що в цілому відповідають розвитку Українського державотворення у частині становлення і розвитку адміністративних судів у цілому. Проте з цієї періодизації не впливає хронологія розвитку адміністративного судочинства у справах щодо звернення суб'єктів владних повноважень. На захисті потребує пояснення, у які саме періоди відбулося ухвалення процесуальних норм та формування практики функціонування адміністративного судочинства у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень.

Наведені положення не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності цього дослідження.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладено у 8 наукових публікаціях, з яких 4 наукові статті у фахових виданнях України, 1 – в іноземному виданні, а також тези 3 доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Означені публікації чітко відображають висновки дослідження, які є достатньою мірою логічними та обґрунтованими.

Відсутність порушення академічної доброчесності. У рукописі дисертаційного дослідження А. С. Остащенка відсутні ознаки порушення академічної доброчесності. Автором виконано посилання на використані у процесі виконання роботи джерела наукової інформації та наукові праці здобувача, наведені в анотації. Текст дисертації є оригінальним і таким, що було виконано здобувачем самостійно, а сформульовані в дисертації положення і висновки базуються на особистих дослідженнях автора, результати яких є оприлюдненими.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації. Анотацію виконано українською та англійською мовами. Анотація вбирає у себе стислий опис викладеного автором у дисертації емпіричного матеріалу. Опрацювання анотації дисертаційного дослідження дозволяє відзначити її інформативність та спрямованість на повне висвітлення наукової новизни одержаних у процесі виконання дослідження результатів. У анотації не міститься положень, ідей та висновків, які не було зазначено в основному тексті дисертації.

Загальний висновок. Комплексний і системний аналіз змісту дисертаційного дослідження Антона Сергійовича Остащенка «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень» дає підстави стверджувати, що автором було виконано усі поставлені завдання наукового пошуку і досягнуто мети дисертаційного дослідження. За змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження А. С. Остащенка відповідає спеціальності 081 – Право, а його результати пройшли належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною працею, в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

З огляду на викладене є всі підстави виснувати, що дисертація «Адміністративне судочинство у справах за зверненням суб'єктів владних повноважень», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022) «Про

затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Антон Сергійович Остащенко заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент:

**старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад
Навчально-наукового інституту права
та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ МВС України,
доктор юридичних наук, професор**

Олена РЯБЧЕНКО

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 10:56:50 12.10.2026

Назва файлу з підписом: Відгук_Рябченко.doc.asice
Розмір файлу з підписом: 27.0 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Рябченко.doc
Розмір файлу без підпису: 90.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: РЯБЧЕНКО ОЛЕНА ПЕТРІВНА
П.І.Б.: РЯБЧЕНКО ОЛЕНА ПЕТРІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2219301347
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 10:56:47 12.10.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000EC733401B127C807
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.09.28 13:00